

АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І ПРОЦЕС, ФІНАНСОВЕ ПРАВО, ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО

УДК 342.95

DOI <https://doi.org/10.32782/klj/2024.1.12>

Агапова О. В.,

Ph.D., завідувачка сектору міжнародного співробітництва та роботи з іноземцями лабораторії теоретичних досліджень, міжнародної, редакційно-видавничої та науково-методичної діяльності Національного наукового центру «Інститут судових експертиз ім. Засл. проф. М. С. Бокариуса»

ДО ПИТАННЯ ВИЗНАЧЕННЯ СПЕЦІАЛЬНИХ СУБ'ЄКТІВ ПУБЛІЧНОГО АДМІНІСТРУВАННЯ У СФЕРІ ВИКОНАННЯ КРИМІНАЛЬНИХ ПОКАРАНЬ ТА ПРОБАЦІЇ

Анотація. Ефективне вирішення програмних цілей держави щодо реформування системи суб'єктів, що функціонують у сфері виконання кримінальних покарань та пробації включає в себе комплекс заходів, спрямованих на підвищення стандартів прав засуджених, створення гуманістичної системи виконання кримінальних покарань, забезпечення ефективного виправлення засуджених та зменшення рецидиву злочинності. У статті досліджується актуальна та функціонуюча сьогодні система суб'єктів публічного адміністрування у сфері виконання кримінальних покарань та пробації. Ґрунтовний аналіз наукової думки дозволив сформувати теоретичне підґрунтя до розуміння актуальних напрямів розвитку пенітенціарної системи України. На підставі аналізу нормативно-правових актів, авторкою виокремлено головний суб'єкт, що наділений виключною компетенцією на забезпечення формування та реалізацію державної політики у сфері виконання кримінальних покарань та пробації – Міністерство юстиції України та встановлено коло інших відповідальних суб'єктів, створених для забезпечення виконання завдань Державної кримінально-виконавчої служби України, а саме: кримінально-виконавчі інспекції; установи виконання покарань; слідчі ізолятори; воєнізовані формування; навчальні заклади; заклади охорони здоров'я; підприємства установ виконання покарань; воєнізовані формування; інші підприємства, установи і організації тощо. Особливу увагу, авторкою приділено функціонуванню органів пробації та відзначено наполегливу роботу із запровадження цього інституту як ефективного чинника демократичного суспільства. У статті розкривається основні напрями функціонування єдиної державної установи – «Центр пробації». У висновках авторкою наголошується на пріоритетній та вирішальній ролі органів та установ, що складають систему суб'єктів спеціальної компетенції у сфері юстиції України, а також їх безпосередньо впливу на успішність процесу ресоціалізації засуджених осіб.

Ключові слова: пенітенціарна система, пробація, Міністерство юстиції, сфера юстиції, адміністративне право, публічне адміністрування.

Ahupova O. V. Defining special subjects of public administration in criminal punishment and probation

Abstract. Effectively achieving the state's programmatic goals for reforming the criminal punishment and probation system requires a comprehensive approach. This includes measures to improve the standards of prisoners' rights, establish a humane punishment system, and ensure effective rehabilitation and reduced recidivism. This article examines the current system of public administration entities operating in the sphere of criminal punishment and probation.

A thorough review of scholarly perspectives has informed a theoretical framework for understanding the evolving directions of Ukraine's penitentiary system. Legal analysis has identified the Ministry of Justice of Ukraine as the primary entity with exclusive competence to establish and implement state policy in this sphere. Additionally, a range of other responsible entities have been established to support the tasks of the State Criminal Executive Service of Ukraine. These include: Criminal executive inspectorates; Correctional institutions; Pre-trial detention centers; Militarized formations; Educational institutions; Healthcare institutions; Enterprises of correctional institutions; Other enterprises, institutions, and organizations. The author highlights

the functioning of probation bodies and acknowledges the ongoing efforts to implement this institution as a crucial element of a democratic society. The article further explores the key functions of the «Probation Center,» a singular state institution. The conclusion underscores the critical and leading role of these specialized entities within Ukraine's justice sphere. Their effectiveness directly impacts the success of the resocialization process for convicted individuals.

Key words: *penitentiary system, probation, the Ministry of Justice, the area of justice, administrative law, public administration.*

Постановка проблеми. Адміністративно-правове регулювання сфери виконання кримінальних покарань та пробації потребує заміни застарілих підходів на кардинально інші європейські та гуманістичні принципи розбудови пенітенціарної системи. Реформування та визначення системи суб'єктів, відповідальних за виконання покарань є на сьогодні досить складною та актуальною проблемою, вирішення якої потребує детального наукового дослідження і комплексного підходу задля подальшого впровадження в державну систему України.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Окремі аспекти досліджуваної проблеми розглядалися в працях таких учених, як І. В. Гранкіна, І. Г. Богатирьов, О. І. Богатирьова, С. В. Зливко, Д. О. Пилипенко, О. Б. Пташинський, О. В. Романенко, І. П. Христин, Д. В. Чернишов, І. С. Яковець та інші. Водночас, залишається ще низка ключових питань стосовно забезпечення організації роботи пенітенціарної системи Міністерством юстиції України, які на сьогоднішній є досить актуальними.

Мета статті – дослідження системи суб'єктів виконання кримінальних покарань та пробації на сучасному етапі державотворення в умовах євроінтеграційного процесу.

Виклад основного матеріалу. В умовах євроінтеграційного процесу відбувається поступове реформування та удосконалення різних сфер внутрішньої політики держави. Оптимізаційний процес в цьому контексті також є актуальним й для сфери протидії злочинності в національній правовій системі [1]. Пенітенціарна політика Української держави, як і будь-якої демократичної країни, повинна бути невід'ємною складовою частиною загальної державної правової політики. Вона покликана зробити свій вагомий внесок у забезпечення прав та свобод людини у кримінально-виконавчій системі, забезпе-

чити входження України до системи міжнародного права, сприяти гармонізації системи національного права і законодавства з міжнародними правовими нормами і стандартами, побудованих на демократичних принципах та всесвітньо визнаних цінностях [2, с. 152–153]. Створення гуманістичної системи суб'єктів та забезпечення ефективності їх роботи є передумовою створення пенітенціарної системи європейського рівня, що незважаючи на широкомасштабну збройну агресію сприяє ресоціалізації засуджених осіб.

Пенітенціарну систему визначають як сукупність взаємопов'язаних державних установ та органів виконання покарань, створених з метою виправлення і перевиховання засуджених, які здійснюють єдину державну політику у сфері виконання кримінальних покарань у відповідності з чинним законодавством [3, с. 45].

Д. В. Ягунов, наприклад, розглядає пенітенціарну систему як сукупність органів державної влади, місцевого самоврядування та громадських інституцій, об'єднаних на інтегрально-функціональних засадах навколо центрального органу пенітенціарного управління, на який покладено обов'язки з вироблення та реалізації єдиної політики у сфері виконання кримінальних покарань, де всі органи й інституції взаємодіють у напрямі забезпечення суспільства шляхом ресоціалізації осіб, які відбувають або відбули кримінальні покарання [4, с. 3–7].

Національна система суб'єктів у сфері виконання кримінальних покарань та пробації представлена системою органів та установ, організація діяльності яких є нормативно регламентованою. Головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, який, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 № 228 «Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України» [5], наділений виключною

компетенцією на забезпечення формування та реалізацію державної політики у сфері виконання кримінальних покарань та пробації є Міністерство юстиції України. Міністерством юстиції України спрямовується і координується діяльність Державної кримінально-виконавчої служби, яка, в свою чергу, здійснює керівництво органами і установами виконання покарань в Україні й якій підпорядковуються територіальні органи управління в регіонах і містах державного значення.

В цьому контексті доречно акцентувати увагу на профільних законах, що визначають правові основи організації та діяльності Державної кримінально-виконавчої служби України. У контексті здійснення державної політики у сфері виконання кримінальних покарань Законом України від 23.06.2005 № 2713-IV «Про Державну кримінально-виконавчу службу України» [6] встановлено коло відповідальних суб'єктів, які, відповідно до закону, здійснюють правозастосовні та правоохоронні функції, до яких, зокрема, належить: Мін'юст та його територіальні органи управління; кримінально-виконавчі інспекції; установи виконання покарань; слідчі ізолятори; воєнізовані формування; навчальні заклади; заклади охорони здоров'я; підприємства установ виконання покарань; воєнізовані формування; інші підприємства, установи і організації, створених для забезпечення виконання завдань Державної кримінально-виконавчої служби України.

Поряд із тим, Мін'юст утворює уповноважені органи з питань пробації, установи виконання покарань, слідчі ізолятори, воєнізовані формування, заклади освіти, заклади охорони здоров'я, підприємства установ виконання покарань, інші підприємства, установи та організації, утворені для забезпечення виконання завдань Державної кримінально-виконавчої служби та здійснює інші повноваження.

Слід зазначити, що самі установи виконання покарань, залежно від виду покарання, тривалості покарання у виді позбавлення волі, умов відбування покарання, окремих соціально-демографічних ознак (стать, вік) засуджених поділяються на:

1) слідчі ізолятори (установи, де під вартою тримаються особи, які перебувають під слід-

ством, чекають постанови суду або підтвердження вироку і, в деяких випадках, результатів оскарження. Крім того, слідчі ізолятори виконують функції виправних колоній мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання і виправних колоній середнього рівня безпеки стосовно засуджених, які залишені для роботи з господарського обслуговування).

2) арештні дома (установи, які виконують покарання у виді арешту. В арештних домах тримаються повнолітні особи, а також неповнолітні, яким на момент постановлення вироку виповнилося шістнадцять років і які засуджені за кримінальні проступки);

3) виправні центри (установи відкритого типу, які виконують покарання у виді обмеження волі стосовно осіб, засуджених за кримінальні проступки та нетяжкі злочини, а також засуджених, яким даний вид покарання призначено відповідно до статей 82, 389 Кримінального кодексу України);

4) виховні колонії (установи, які виконують покарання у виді позбавлення волі на певний строк стосовно засуджених неповнолітніх);

5) виправні колонії (установи закритого типу, які виконують покарання у виді позбавлення волі на певний строк, довічного позбавлення волі). Виправні колонії в Україні диференціюються залежно від рівня безпеки, в основу якого покладено комплексну соціально-демографічну, кримінально-правову, кримінологічну й кримінально-виконавчу характеристику особи засудженого [7, С. 25-26].

Раціональними вважаємо погляди Р. Мельника та В. Бевзенка, які, досліджуючи природу кримінально-виконавчих установ, розглядають їх як суб'єктів публічної адміністрації та відносять вищезазначені групи установ (закладів) до суб'єктів публічного права [8].

Слід також акцентувати увагу на тому, що згідно із Кримінально-виконавчим кодексом України, під час дії воєнного стану в Україні, до переліку органів та установ виконання покарань додався ще один орган – дільниця для тримання військовополонених, утворених у виправних колоніях мінімального рівня безпеки із загальними умовами тримання, середнього та максимального рівнів безпеки [9].

У системі органів, що входять до складу Державної кримінально-виконавчої служби

України варто також виокремити державні підприємства, що утворені з метою залучення засуджених, які відбувають покарання в установах виконання покарань до суспільно корисної праці, забезпечення їх професійно-технічного навчання та отримання прибутку від господарської діяльності. Державні підприємства належать до сфери управління Мін'юсту, що здійснює безпосереднє управління такими підприємствами, або через міжрегіональні територіальні управління Мін'юсту.

У пенітенціарній системі протягом останніх років утворено й нові органи та установи, зокрема Департамент з питань виконання кримінальних покарань як міжрегіональний територіальний орган Мін'юсту із статусом юридичної особи публічного права, державні установи «Центр пробації», «Генеральна дирекція Державної кримінально-виконавчої служби України», «Центр охорони здоров'я Державної кримінально-виконавчої служби України» [10].

В той же час, система кримінальної юстиції та наявний механізм ресоціалізації засуджених, як це зазначено у Стратегії реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України № 1153-р від 16.12.2022, потребують удосконалення з врахуванням руйнівних наслідків широкомасштабної військової агресії Російської Федерації проти України. Стратегією визначено, що виконання завдань у сфері виконання кримінальних покарань нерозривно пов'язане з мотивацією, розумінням цілей реформування пенітенціарної системи та відповідним рівнем компетентності персоналу органів та установ виконання покарань і пробації. Вважаємо також за доцільне навести думку І. Богатирьова, що національна програма трансформації кримінально-виконавчої системи в пенітенціарну систему України формується на засадах довгострокових пріоритетів соціально-економічного, науково-технічного, національно-культурного розвитку країни з урахуванням Європейських стандартів поведження з ув'язненими та засудженими і спрямована на розв'язання найважливішої загально-суспільної проблеми ресоціалізації засуджених та соціалізації їх у суспільство після звільнення [11, С. 11].

Орієнтуючись на цивілізовані міжнародні стандарти та демократичні зміни у суспільстві, В. В. Свірець, у своїй дисертаційній роботі, доречно зазначає, що одним із основних принципів кримінально-виконавчого законодавства, виконання і відбування покарань та реформування кримінально-виконавчої системи стає гуманізм [7, С. 14]. І. П. Христин, досліджуючи пенітенціарну пробацію та її роль у запобіганні рецидивної злочинності, також відзначає, що гуманізація покарань та створення інституту пробації в Україні можуть, за своїм потенціалом, забезпечити позитивні результати запобігання рецидиву. Тож, пенітенціарна пробація та її роль у запобіганні рецидивної злочинності потребує наукового та практичного дослідження [12, С. 5].

Проблеми щодо відновлення свого соціального статусу, загального становища та повернення до правосвідомого життя призводять до того, що окремі особи, які звільнилися з місць несвободи, знову вчиняють кримінальні правопорушення, через що зростає рецидив кримінальних правопорушень [12, С. 15]. Оскільки рецидивна злочинність може призвести до доволі небезпечних наслідків, вона потребує розроблення та застосування сучасних та дієвих механізмів запобігання таким кримінальним правопорушенням. Історично доведено і визнано на міжнародному рівні, що несвободи не можуть належним чином забезпечити запобігання рецидивної злочинності, оскільки перебування за ґратами у більшості випадків характеризується значними негативними наслідками. Саме тому альтернативою несвободі визнано органи пенітенціарної пробації [12, с. 17].

Починаючи ще з 1955 року, на конгресах Організації Об'єднаних Націй з попередження злочинності й поведження з правопорушниками зверталась увага на важливість застосування покарань не пов'язаних з ув'язненням. Основна перевага вбачалась у широких можливостях ресоціалізації, реадaptaції, забезпечення збереження фізичного і психічного здоров'я засуджених. Крім цього, перевагою вважалось, що умови відбування альтернативних позбавленню волі покарань відповідають умовам нормального життя на волі, дозволяючи з більшою ефективністю дося-

гати мети виправлення та соціальної превенції [13, с. 49].

Свій історичний шлях концепція пробації починає лише з XIX століття. Причинами її розвитку стали соціальні та культурні тенденції в країнах Західної Європи та Північної Америки, коли пенальні реформи почали орієнтуватись на ідеї гуманітаризму, поєднані з висновками щодо неспроможності в'язниці повернути злочинців до суспільства як повноцінних його членів [14, С. 113]. Філософи другої половини XVIII та першої половини XIX століття, такі як Ч. Беккарія, Дж. Говард та І. Бентам досить активно впроваджували свої ідеї щодо пом'якшення покарань за незначні діяння. При цьому, значна увага завжди зверталася на рецидивну злочинність, оскільки саме ця категорія злочинців завжди характеризувалася нестійкою психікою та схильністю до негативного впливу. Крім цього, історичний досвід свідчить, «що практика застосування суворох та жорстких видів покарань тільки підвищувала показники рецидивної злочинності, оскільки відбувалася криміналізація осіб, які потрапляли у місця позбавлення волі» [15, С. 151]. Водночас, Ч. Беккарія у своїй праці «Про злочини і покарання» підкреслює, «що метою покарання завжди повинно бути як попередження нових кримінальних правопорушень та виправлення злочинців, а для цього покарання повинне бути публічним, найменшим із можливих у кожному конкретному випадку та відповідним кримінальному правопорушенню, який передбачений законом про кримінальну відповідальність».

Доречною є наукова думка, яка визначає пробацію як складний соціально-правовий інститут, який, з одного боку, є мірою покарання, що полягає в переданні особи, визнаної судом винною у вчиненні злочину, без застосування до неї тюремного ув'язнення під наглядом спеціальної служби на певний термін в умовах, установлених судом, порушення яких тягне призначення тюремного ув'язнення, а з іншого боку – системою виконання такого кримінального покарання, що включає комплекс сил і засобів, спрямованих на досягнення мети ресоціалізації засуджених [16, С. 148].

Під пробацією також розуміють умовне невиконання призначеного покарання або умовне непризначення покарання з поміщенням засудженого на певний термін під індивідуальний нагляд посадової особи (офіцера пробації, агента, помічника тощо), яка здійснює контроль за поведінкою піднаглядного, виконанням ним певних обов'язків та умов пробації, забезпечує проведення виправного курсу [16, С. 148; 17, С. 153-157].

Адміністративно-правове ж регулювання пробації в Україні визначається науковцями як певна система засад та адміністративного інструментарію, що здійснюється публічною адміністрацією, покликана забезпечити переваги виправлення правопорушників шляхом застосування системи наглядових та соціально-виховних заходів не пов'язаних з позбавленням волі до осіб, що вчинили або підозрюються у вчиненні злочину чи правопорушення, а також пред'явлення до суду інформації, що характеризує суб'єкта правопорушення [18, С. 40].

Отже, цілком логічним буде висновок, що таку діяльність можна визначити як різновид забезпечення публічною адміністрацією сталого правопорядку. А основними її складовими є покарання й ресоціалізація як чинники забезпечення останнього [18, С. 30].

Потрібно зазначити, що суб'єкти публічної адміністрації, які здійснюють заходи пробації в Україні, можуть використовувати весь сучасний арсенал форм адміністрування – як правових так і організаційних, адже вони взаємопов'язані; відповідно сюди входять: видання нормативних й індивідуальних адміністративних актів, укладення адміністративних договорів, здійснення інших юридично значущих дій та матеріально-технічних операцій.

Зокрема видання нормативно-правових актів у сфері пробації – це правотворча, підзаконно-розпорядча адміністративна діяльність суб'єктів публічної адміністрації (Міністерства юстиції України та Центру пробації) щодо виконання функцій і завдань пробації, зокрема через розроблення й затвердження положень про уповноважений орган з питань пробації, сектор ювенальної пробації, функціональні обов'язки офіцерів пробації [18, С. 106].

Адміністративні процедури пробації в Україні є основним процесуальним важелем, який створений та функціонує з метою максимально більшого виправдання засуджених осіб і недопущення рецидивів у цій сфері [18, С. 121]. Правовою основою функціонування органів пробації є Закон України від 05.05.2015 № 160-VIII «Про пробацію» [19], Положеннями вказаного закону визначено повноваження органу пробації, правовий статус персоналу, охоплюються питання волонтерської діяльності, пов'язаної з пробацією та взаємодії органу пробації з органами влади, підприємствами, установами та організаціями.

Виходячи із практики роботи служби пробації в європейських країнах можна сформулювати такі її основні завдання:

1) сприяння інтеграції злочинця в суспільстві, формування у нього поваги до соціальних та правових норм;

2) участь потерпілого в кримінальному процесі та відновлення справедливості стосовно захисту його прав;

3) залучення злочинця до процесу реституції;

4) захист суспільства завдяки ефективному застосуванню альтернативних видів покарань;

5) зменшення ризику вчинення повторних злочинів [20].

Наразі Україною проводиться наполеглива робота із запровадження повноцінного механізму функціонування пробації як ефективного чинника демократичного суспільства. Зокрема створено єдину державну установу – «Центр пробації». Впродовж значного проміжку часу функція контролю за виконанням таких покарань виконувалась виключно кримінально-виконавчою інспекцією Державної кримінально-виконавчої служби. Додаткові навантаження на кримінально-виконавчу інспекцію та переорієнтація її діяльності на виконання соціально-попереджувальних функцій поставило вимогу щодо доцільності створення служби пробації, яка б володіла більшими правовими та соціальними повноваженнями та більш ретельно та ефективно вирішувала би питання ресоціалізації засуджених.

Так, відповідно до розпорядження КМУ від 13 вересня 2017 року № 655-р «Про утворення державної установи «Центр пробації»» та наказу Мініюсту від 02.06.2023 № 2110/5 «Про затвердження Положення про Державну установу «Центр пробації»» [21], Державна установа «Центр пробації» є неприбутковою державною установою, створеною для забезпечення виконання завдань Державної кримінально-виконавчої служби України з питань пробації і безпосереднього спрямування та координації діяльності уповноважених органів з питань пробації, що належить до сфери управління Мініюсту. Органи з питань пробації функціонують через відповідні структурні підрозділи Центру пробації – філії, що створені за територіальним принципом у кожній області. Водночас існують й певні проблеми. Як слушно зазначає В. О. Меркулова, законодавець лише наголошує на важливості соціальної складової частини інституту пробації, в окремих випадках розкриває зміст соціальних функцій, виокремлює спеціальних суб'єктів громадянського суспільства (волонтерів) тощо. Проте Закон України від 05.05.2015 № 160-VIII «Про пробацію» не містить систематизованих правових положень, які б відповідали чинному соціальному значенню функцій органів пробації у правоохоронній системі взагалі [22].

Таким чином, на теперішній час, пенітенціарна система України відіграє вирішальну роль у процесі ресоціалізації осіб, підготовки кадрів, охорони здоров'я та інших напрямках, а також уже зробила перші кроки до свого оновлення. Цей процес охоплює широке коло спеціальних суб'єктів, що задіяні у сфері виконання кримінальних покарань та пробації. Водночас все ще залишаються проблемні питання, які вимагають свого наукового та практичного вирішення. Вивчення досвіду провідних зарубіжних країн щодо утримання засуджених та їх ресоціалізації, навчання персоналу пенітенціарних закладів, робота над зміною громадської думки щодо методів перевиховання злочинців – все це може допомогти удосконалити систему виконання кримінальних покарань та пробації в нашій державі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Пилипенко Д.О. До питання визначення поняття та сутності кримінально-виконавчої політики України. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*, 2021. Серія ПРАВО. Випуск 64. С. 317-321. DOI: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.64.58>.
2. Європейська конвенція про захист прав і основних свобод людини: прийн. 04.11.1950 р. Права людини і професійні стандарти для юристів в документах міжнародних організацій / Українськоамериканське бюро захисту прав людини. Амстердам-Київ, 1996. – 341 с.
3. Пташинський О. Правові проблеми реформування пенітенціарної системи в Україні : дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.08 «Кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право». Київ, 2001. 185 с.
4. Яцишин М. Проблеми визначення поняття «пенітенціарна система» в сучасних умовах. *Історико-правовий часопис*. 2014. № 1. С. 3-7.
5. Про затвердження Положення про Міністерство юстиції України. Постанова Кабінету Міністрів України від 02.07.2014 № 228. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/228-2014-п#Text>
6. Про Державну кримінально-виконавчу службу України. Закон України від 23.06.2005 № 2713-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2713-15>
7. Свірець В. Організаційно-правове забезпечення реформування Пенітенціарної системи України. Дисертація. 12.00.08 – кримінальне право та криминологія; кримінально-виконавче право. Дніпро – 2021. 209 с.
8. Мельник Р.С., Бевзенко В.М. Загальне адміністративне право: Навчальний посібник / За заг. ред. Р.С. Мельника. – К.: Ваїте, 2014. – 376 с.
9. Кримінально-виконавчий кодекс України: Закон України від 11.07.2003 р. № 1129-IV. Відомості Верховної Ради України. 2004. № 3–4. Ст. 21.
10. Про схвалення Стратегії реформування пенітенціарної системи на період до 2026 року та затвердження операційного плану її реалізації у 2022-2024 роках. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16.12.2022 № 1153-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1153-2022-п#Text>
11. Богатирьов І. Національна програма трансформації Кримінально-виконавчої системи в Пенітенціарну систему України: проект. *Юридичний вісник України*. 2020. № 3 (1280). С. 11.
12. Христин І. Пенітенціарна пробація та її роль у запобіганні рецидивної злочинності. Дисертація Галузь знань 08 – Право Спеціальність 081 – Право Ірпінь 2023. 208 с.
13. Романюк О.В., Човган В.О. Міжнародні стандарти, принципи і рекомендації в галузі виконання покарань та діяльності органів і установ виконання покарань: методичні рекомендації. Біла церква, 2016. 131с.
14. Маршуба М.О. Служба пробації в Україні: проблеми впровадження в систему кримінальної юстиції. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція, 2016. № 19. С. 117-119.
15. Про злочини та покарання: еволюція кримінально-правової доктрини : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф., присвяченої 250-річчю трактату Чезаре Беккарія (м. Одеса, 13 черв. 2014 р.) Одеса : Юрид. літ., 2014. 380 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/1327>
16. Богатирьова О. І. Стан та проблеми наукового дослідження у сфері пробації. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2013. № 10. С. 146-152.
17. Яковець І. С. Пробація: загальні підходи до визначення поняття та засади впровадження в Україні. *ScienceRise*. 2014. № 2. С. 152-155.
18. Чернишов Д. Адміністративно-правові засади пробації в Україні. Дисертація. 12.00.07 – адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право. Київ – 2019. 214 с.
19. Про пробацію. Закон України від 05.02.2015 № 160-VIII. URL <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/160-19#Text>
20. Порожня В.В. Ювенальна юстиція: зарубіжний досвід. Електронний репозитарій НАВС. 2016. URL: http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/bitstream/12345_6789/5902/1/%D0%9F%D0%A0%D0%90%D0%92%D0%9E%D0%9E%D0%A5%D0%9E%D0%A0%D0%9E%D0%9D%D0%9D%D0%90%20%D0%A2%D0%90_r069-072.pdf
21. Про затвердження Положення про Державну установу «Центр пробації». Наказ Міністерства юстиції України від 02.06.2023 № 2110/5. URL: <https://drive.google.com/file/d/1DGhaMluf2TvJGduri463BGpwDmJqvva/view>
22. Меркулова В. О. Міждисциплінарний інститут «пробації»: сутність та проблеми реалізації соціальної конвергенції відповідних правоохоронних органів із громадськістю. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 1–2. С. 128.